

LUNDS UNIVERSITET

2013-11-14

Språk- och Litteraturcentrum

Mänskliga Rättigheter

B-uppsats HT 2013

Framställningen av Afrika i svenska dagstidningar utifrån ett distinktionsperspektiv

Namn: Alexandra Maliganis

Kurs kod: MRSG20:3

Handledare: Andreas Tullberg

Abstract

This essay is concerning the consequences that may occur out of media reactions. In this survey, I am examining a few articles from three Swedish leading newspapers for the purpose to show how African countries can be presented in media. By criticizing the different articles' way of portraying Africa, I am demonstrating that the author of the article can formulate situations in particular ways. It is possible that those formulations and presentations of a certain country or group of people will lead to distinction. I refer to distinction of attitudes between the Swedish reader and the African character described in the article, because of differences stated in the article. This distinction may be the purpose of the article but it does not necessarily have to be. By using different notions and theories from a few scholars, I have chosen particular areas to focus on during the survey. This material will help me get answers on my issue together with the material from the articles I have chosen to examine. My essay originates from the question: how do some articles from three leading Swedish newspapers represent African countries out of a "distinction perspective"? Having this as the base of my essay, I am therefore giving much focus on how leading Swedish newspapers might be a factor for possible distinction between Sweden and African countries. I reach a conclusion that the effects from media do have an influence on its receivers depending on how the newspapers present something. This can for example be made by methods like using stereotypical formulations or by presenting the story in a way that the responsibility and capability lies only with the "west".

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.2 Syfte och frågeställning.....	4
1.3 Avgränsning och källkritik.....	5
1.3.1 Fokus på Afrika.....	5
1.3.2 Böcker och vetenskapliga artiklar.....	7
2. Orientalism och narrativ.....	9
2.1 Det Orientaliska narrativet.....	9
2.2 ”Tredje världen”, identifiering och modernisering.....	11
3. Medias makt.....	15
4. Undersökningens metod.....	18
5. Afrika i svenska dagstidningar.....	19
5.1 Omvärldens utomstående roll och ansvar.....	19
5.2 Maktspråk och dolda budskap.....	22
5.3 Val av formulering.....	25
6. Resultat av den stora berättelsen.....	28
6.1 Framställningen av Afrika.....	28
6.2 Det mediala narrativet.....	31
7. Litteraturlista.....	34
7.1 Artiklar från svenska dagstidningar.....	34
7.2 Böcker.....	34
7.3 Vetenskapliga artiklar.....	34

1. Inledning

Det finns stora delar av världen som har fått särskilda definitioner och kommit att kallas för bland annat ”tredje världen” och ”utvecklingsländer”. En bild av att dessa länder är i behov av att bli räddade är ofta det som förmedlas på olika sätt. Att människor tillhörande dessa länder inte på egen hand skulle kunna förbättra sin situation utan att människor i den så kallade västvärlden måste agera och rädda de länderna. Genom industrialisering och modernisering har många industriländer, exempelvis Sverige, nått den välfärd som samhället speglar idag. Genom en del framställningar av utvecklingsländer kan det förstås som att de metoder och system som gjort att industriländerna nått denna välfärd skulle vara vad resterande delar av världen har avsaknad av och därmed är i behov av. Enligt det normgivande synsättet i västvärlden är Afrika en plats där stora delar är präglade av svår fattigdom. Jag vill undersöka hur afrikanska länder ofta framställs i Sverige och hur det i sin tur kan leda till att distinktion mellan Sverige och Afrika eventuellt kan få fotfäste.

Media är en aktör som kan bidra till sådana framställningar av utvecklingsländer. Inom media finns kunskap och därmed möjligheten att framställa saker och ting för att metodiskt ge en specifik önskvärd bild av någonting. Det kan på så sätt bli möjligt för läsaren eller tittaren att identifiera sig med vissa och inte med andra i media-berättelsen. Detta skulle exempelvis kunna vara ett metodiskt val för att länder i behov av bistånd ska få det. Det finns dock en annan sida av detta perspektiv – de eventuellt existerande distinktioner som finns mellan ”vi” och ”de andra” kan tänkas förstärkas genom sådana framställningar.

Det många människor läser i tidningar kan vara avgörande för deras världsbild vilket gör att jag anser det vara relevant att gå in djupare på hur några av de ledande svenska dagstidningarna framställer afrikanska länder. Min undersökning berör hur vi kan påverkas av något vi läser om varje dag oftast utan att ifrågasätta det. Jag vill uppmärksamma hur svenska tidningar faktiskt kan bidra till distinktion gentemot Afrika och hur det ständigt tillåts av det svenska folket då det ofta finns en omedvetenhet om hur artiklar kan vara riktade på detta vis och på så sätt påverka ens synsätt.

1.2 Syfte och frågeställning

Genom mitt val av ämne vill jag lägga fokus på de existerande maktförhållanden som finns i världen genom exemplet Sverige gentemot några afrikanska länder. Jag vill studera närmare hur det är möjligt att olika faktorer i vårt samhälle kan göra att sådan distinktion kan utformas. En faktor i samhället är media och jag har valt att undersöka några ledarartiklar i ett par olika

svenska ledande dagstidningar. Jag vill undersöka detta då jag tycker det är intressant hur vi, ofta omedvetet, ständigt påverkas av vad vi läser. Att vi påverkas på så sätt att vi tycker synd om ett visst land eller folk och vill hjälpa till kan vara själva avsikten med en artikel. Dock kan dessa känslor även få personer att känna sig överlägsna de människor de läser om i artiklar. Att väcka dessa känslor behöver inte alltid vara avsikten men då ofta hjälp krävs utifrån kan artiklar vara vinklade på ett visst sätt så att läsaren känner sig skyldig eller liknande. På så sätt kan en distinktion mellan människor i industriländer och människor i utvecklingsländer äga rum i fall där läsaren inte känner sig identifierbar med det som beskrivs i texten. Att undersöka problematik som kan uppstå genom skildringar av Afrika i några artiklar är syftet med min uppsats. Min frågeställning lyder:

Vilken framställning ges afrikanska länder i några utvalda artiklar från tre ledande svenska dagstidningar utifrån ett distinktionsperspektiv?

1.3 Avgränsning och källkritik

1.3.1 Fokus på Afrika

Jag ska i min undersökning tolka framställningen av länder i Afrika i svenska dagstidningar. Jag har som syfte att tolka framställningen av en plats som är skild från Sverige där det finns eventuella distinktioner länderna emellan. Afrika är en plats där stora delar är drabbade av fattigdom och lidande. Utmaningarna Afrika står inför är väldigt skilda från de utmaningar Sverige står inför. Därför anser jag det vara relevant att undersöka huruvida Afrika framställs i svensk media. Jag strävar efter att komma förbi att Afrika skulle vara en och samma enhet då jag anser att det inte ger de afrikanska länderna rättvisa. Dock kan jag inte komma förbi det faktum att Afrika faktiskt ofta ses och framställs som en och samma enhet och det har jag inte minst upptäckt under undersökningens gång. I ledarartiklarna jag valt att undersöka har det visat sig vara mycket lättare att hitta artiklar angående Afrika i sig. Det visade sig att många av artiklarna berörde flera länder i Afrika. Av denna anledning har jag valt att beröra afrikanska länder i det stora hela istället för att ge fokus åt ett land. Ofta får Afrika en separat framställning i media och därför har jag valt att göra min undersökning utifrån Afrika. Jag använder mig av svenska dagstidningar vilket betyder att jag riktar fokus till den svenska läsaren. Då jag sätter Sverige gentemot Afrika blir det inte ett särskilt rättvist sammanställande. Jag drar därför snarare paralleller mer mellan Afrika och den så kallade västvärlden. Då jag anser att Sverige är en del av västvärlden tycker jag detta är ett berättigat beslut. Dagstidningarna är svenska,

med avgränsning på grund av språktillgänglighet, av den anledningen blir det specifikt Sverige som blir huvudaktören på ena sidan i min undersökning.

I min undersökning och analys har jag valt att granska fyra ledarartiklar från tre olika ledande svenska dagstidningar. Varför jag valt ut just ledarartiklar är på grund av att jag i sökandet av primärmaterial, funnit de mer relevanta i min undersökning. Då det i ledarartiklar är fullt tillåtet att uttrycka sina åsikter har jag funnit det lättare att hitta formuleringar i dessa som kan tolkas som exempelvis dolda metaforer och maktspråk. Ledarskribenterna i de olika tidningarna har politiska ställningar som går att ta reda på genom respektive tidnings hemsida. Detta har jag dock inte gjort då poängen med granskningen av artiklarna i fråga inte är utifrån ett politiskt perspektiv. Det är inte den typen av undersökning jag valt att göra. Av denna anledning uteblir information om skribenternas politiska ställning.

Artiklarna jag valt kommer från *Aftonbladet*, *Sydsvenskan* och *Dagens Industri*. Jag har valt tre ledande svenska dagstidningar då jag vill visa på hur även dessa, som så många människor läser varje dag, kan bidra till en framställning av afrikanska länder som inte alltid ger dem rättvisa. Ledarartiklarna jag valt ut för granskning är följande:

- ”Afrikas nästa krishärd är redan här”, Bo Pettersson, *Dagens Industri*, 2013-11-05
- ”Så mycket bättre, Afrika”, Heidi Avellan, *Sydsvenskan*, 2013-11-18
- ”Apatin hotar demokratin”, Daniel Swedin, *Aftonbladet*, 2013-12-07
- ”Vi bryr oss inte om döda kroppar i Afrika”, Anders Lindberg, *Aftonbladet*, 2013-12-08

På grund av tidsbrist och uppsatsens begränsade ramar har jag inte haft möjlighet att undersöka *alla* ledarartiklar som skrivits angående Afrika i de tre dagstidningarna. Genom mitt urval av ledarartiklar har jag istället kritiskt valt ut de artiklar som var högst relevanta för syftet av min studie. Anledningen till varför jag valt just dessa fyra ledarartiklar beror på att jag anser de spegla vad det är jag försöker visa genom min studie. Det är denna typ av artiklar som varit inom intresset för min undersökning och jag har därför valt att undersöka just de fyra. Min studie har alltså en materialmässig begränsning och ska därför ses som en aspekt av hur *Dagens Industri*, *Aftonbladet* respektive *Sydsvenskan* framställer Afrika. Den aspekt som studien berört ger däremot en djupanalyserad bild av vad som ligger inom min undersöknings ramar och kan därför ses som ett slags urval som jag kritiskt granskat för att kunna visa en ståndpunkt.

1.3.2 Böcker och vetenskapliga artiklar

Jag har valt att använda mig av ett material skrivet av en professor vid namn Anne Orford. Det är en vetenskaplig artikel där jag kommer att lägga fokus på hennes användning av begreppet ”narratives” som jag översätter till ”narrativ” vilket är ett annat ord för berättelse. Genom hennes artikel vill hon visa på hur narrativ kan vara skildrade på ett visst sätt för att väcka vissa önskvärda känslor hos läsaren. Hon menar på att de kan vara skildrade på ett visst sätt om ett visst land och situationen i detta land som kan göra att militär intervention ses som den enda utvägen och på så sätt blir det legitimt. Just detta är inte något jag kommer lägga vidare tyngd på utan vad jag anser vara användbart är hennes synsätt kring hur narrativ kan ges en viss framställning för ett visst syfte. Hur det, genom författarens sätt att berätta, kan vara möjligt att väcka specifika känslor hos läsaren - vilket inte behöver vara - men som också kan vara hela syftet med narrativet. Hur jag ska applicera detta i min undersökning tas upp senare under uppsatsen gång.

Anne Orford ledde mig vidare till nästa författare jag kommit att använda mig av, en antropolog vid namn Arturo Escobar. Vad Orford använt sig av från hans forskning är den bild som ofta används för att symbolisera den ”tredje världen” med fattigdom och hjälplöshet då det efter andra världskriget kommit att bildas en stor diskurs inom utvecklingen i världen. Genom detta förstod jag att Escobars verk skulle kunna vara användbara för mig. Därför har jag, med ett källkritiskt öga, läst in mig på en del böcker och artiklar skrivna av honom. Jag är medveten om att hans forskning har inriktning på Latinamerika och främst Colombia, därmed det källkritiska ögat. Han berör däremot ofta även utvecklingsländer i sig och även ibland med fokus på Afrika. Med denna medvetenhet känner jag att jag kan ha användning av hans verk eftersom jag ställer mig kritisk till det jag läser och är noggrann med att inte anta att vad han skriver om Latinamerika nödvändigtvis skulle gälla i Afrika. Jag anser att både en del vetenskapliga artiklar och böcker skrivna av Escobar är användbara i min uppsats och de tankar som förmedlas berörs mer ingående i senare kapitel.

Edward W. Said är den tredje och sista författaren jag använder mig av vad gäller tidigare forskning. Han är en professor som skrivit boken ”Orientalism” som min teori utgår en hel del ifrån. Boken är först utgiven 1978 men upplagan jag använder mig av är den senaste från 2003. I första sidorna av boken påpekar Said just att de nya upplagorna genom tiderna berör de saker han tidigare tagit upp respektive inte tagit upp. Said påpekar även att böckerna förändras beroende på de rådande diskussionerna inom ämnet som tagit plats i samhället. Says tankar angående ämnet var bland de första som berörde Orientalism och åtminstone bland de första

som kom att skildra detta tänkesätt i en bok. Därför känner jag att detta är en användbar bok att utgå ifrån för att få en rättvis bild av uppkomsten av ”vi” och ”de andra”-tänket och även hur det har kommit att fungera. Jag tar ändå med mig under läsningens gång att tankarna som speglas i denna bok kan ha uppkommit för längesedan och därmed kan vara av äldre karaktär. Det Orientaliska tänkesättet är stor del av utgångspunkten och jag kommer därför anknyta till detta under uppsatsens gång.

2. Orientalism och narrativ

Denna del har till syfte att tydliggöra huruvida jag kommer att använda mig av de ovannämnda författarnas verk och därmed hur jag har användning av det i min undersökning. Hur jag genom olika teorier och begrepp, som exempelvis "Orientalism" och "narrativ", kommer att gå tillväga. Med hjälp av de tre författarna hoppas jag på att i detta avsnitt ge klarhet i vad jag söker att tolka ur från de utvalda ledarartiklarna och vad själva undersökningen kommer att gå ut på.

2.1 Det Orientaliska narrativet

Vad jag strävar efter att tolka ur genom de ledarartiklar jag valt att undersöka angående Afrika är hur skribenterna väljer att berätta om narrativet i deras artikel. I de fall där artiklar kan tyckas vinklade och ha som funktion att öka distinktion länder emellan behöver detta inte vara syftet. Dock kan känslor väckas hos läsaren som kan göra att det genom artikeln ses som en slags plikt att föra vidare den kunskap och vetenskap som finns i många industriländer idag. Hur författare väljer att formulera sig och därmed har möjlighet att påverka dess läsare kan tyckas kritiskt utifrån ett distinktionsperspektiv. Edward Said har genomfört en hel del forskning om "Orientalism" vilket är ett begrepp som ofta tolkas som det tänkesätt som skapar en distinktion mellan "vi" och "de andra".

Det finns ett flertal definitioner av begreppet men det beskrivs ofta som en slags västerländsk stil för att göra det möjligt för västvärlden att omstrukturera, vara dominerande och i sin tur ha auktoritet över Orienten ("de andra"). Begreppet ger därmed utrymme för distinktioner mellan "öst" och "väst".¹ Förklaringen till detta är huruvida människor ser på sig själva och på andra. Utformningen av "den vite mannen" är något som skapats genom tiderna och har kommit att bli normen för västvärlden. Hur man i sin tur tolkar ut olikheter bland människor baseras i generaliseringar om hur verkligheten är uppdelad. Alltså exempelvis genom hudfärg, ras, språk och mentalitet. Då dessa egenskaper gets värdering och även upphov till ett "vi" och "de andra"-tänk har de snarare varit öppna för fri tolkning än setts som något neutralt identifierbart.² Då Orientalism är ett begrepp som ger utrymme för distinktioner mellan öst- och västvärlden ser jag det som en högst aktuell teori att använda mig av. Synsättet anser jag vara relevant för min uppsats syfte och har därför valt att utgå ifrån denna teori. "Vi" och "de andra"-tänket är

---

¹ Said, W. Edward, *Orientalism*, Penguin Classics, London, 2003, sid. 1ff.

² *Ibid.*, sid. 227

alltså synonymt med vad jag kallar distinktionsperspektiv, vilket är vad jag utgår ifrån i min uppsats.

Detta tänkesätt gentemot människans egenskaper och identitet är alltså vad min uppsatsdiskussion kommer att grundas i. Denna diskussion kommer att ha sitt fäste i en mer specifik analys utifrån Anne Orfords tankar angående narrativ. Hur världen framställs i tidningar kan ha inverkan på människors föreställning om den. Det sätt man förstår världen på kan alltså ha grundats i influenser från hur tidningar beskriver den. Det man vill ha sagt, genom exempelvis artiklar, kan framföras genom att de innehåller dolda metaforer som kan ha grundats på stereotyper, enligt Orford. Hon påstår att läsaren kan känna sig identifierbar med specifika karaktärer i narrativet och inte med andra och det är ofta ett fullt medvetet val av författaren. På så sätt kan man på ett metodiskt vis gå tillväga för att väcka specifika känslor hos läsaren.³ Detta perspektiv är något jag tar med mig vid granskandet av de ledarartiklar jag valt ut i min uppsats. Jag ser detta som en användbar metod i min uppsats eftersom det jag strävar efter att komma åt, i de ledartiklar jag valt att undersöka, är bland annat framställningen av vissa personer eller nationer som de som är i behov av att bli räddade respektive de som ska rädda dem.

Vad jag söker efter i granskandet av artiklarna är det skrivsätt författarna använder sig av som ger upphov till ett ”vi” och ”de andra”-tänk. Även identifierbara respektive icke-identifierbara karaktärer i berättelsen – ”hjälten” respektive ”offret”. ”Vi” i Saids teori kan jämföras med ”hjälten” i Orfords och Saids ”de andra” kan jämföras med Orfords ”offren”. Då jag söker att tolka skrivsättet som skildras i de ledarartiklar jag valt att granska har jag gett min uppsats en textanalytisk inriktning. I min textanalys ska jag undersöka huruvida författarna går tillväga för att berätta något, alltså genom det Orford kallar narrativ. Av denna anledning har jag tagit med delar från vad som finns inom narrativanalyser. Jag har inte tagit med allt då det inte är inom min uppsats ramar utan har istället valt ut de grundläggande beståndsdelarna jag anser relevanta. Dessa menar på att ett narrativ är någon slags redogörelse för något som hänt.⁴ Alltså, i mitt fall, sådant som skildras i de artiklar jag valt ut för granskning. Varför man skulle vilja studera dessa redogörelser kan förklaras genom att man söker fördjupad förståelse om hur makt kan vara ett redskap som reglerar förståelseprocesser i vårt samhälle och därigenom även ger ökad förståelse för hur människor ser på sig själva respektive sin omvärld.⁵

---

³ Orford, Anne, 1999, 'Muscular Humanitarianism: Reading the Narratives of the New Interventionism', *European Journal of International Law*, Vol 10, No. 4, 679-711 (679-711), sid. 705

⁴ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur, 3:e upplagan, Lund, 2013, sid. 229

⁵ *Ibid.*, sid. 225

Att få en förståelse för samhället och hur det i sin tur kan påverka tankar hos människorna som lever i det är något som speglar vad jag strävar efter genom min uppsats. Verk från de tre författare jag valt att anknyta till under uppsatsens gång berör snarlikt ämne men med olika infallsvinklar. En kombination av dessa ger enligt mig den mest rättvisa bild då jag med min undersökning strävar efter att tolka ut framställningar som kan ge upphov till eventuella distinktioner. Detta material kommer tillsammans att forma grunden för min analys av de ledarartiklar jag valt ut för granskning. En analys influerad av element från narrativanalyser. Tankar från Said och Orford har nu presenterats och nedan följer huvudsakligen tankar från Escobar.

2.2 ”Tredje världen”, identifiering och modernisering

”Tredje världen” är ett begrepp jag söker fördjupad förståelse för. Det är relevant att beröra i min uppsats då det är skildringen och framställningen av den så kallade tredje världen som enligt mig ofta kan bli problematisk. Enligt Escobar har ett slags paradigmskifte ägt rum efter andra världskriget. Vad det kan ha berott på är inte helt klart, dock resonerar han kring att det kan ha grundats i kolonialismens kollaps. Det var en tid då tron om tekniken och vetenskapen var stärkt, vetenskapen kring ekonomi likaså, förändringar inom befolkning och produktion ägde rum och kommunismen utvecklades i vissa delar av världen respektive rädslan för kommunismen i andra delar. Resultaten av detta blev en politisk omfördelning runtom i världen. Även de globala maktstrukturerna omdefinierades av öst- och västvärlden likväl som de omdefinierade sig själva. Genom detta uppkom begrepp som ”tredje världen” och ”underutveckling”.⁶ På så sätt ”gav” länder tillhörande västvärlden sig själva auktoritet över makten. Detta är något som jag kopplar samman med Orientalismen då det innehåller liknande karaktärsdrag. Said definierar Orientalism som en västerländsk stil för att bland annat kunna dominera och omstrukturera, alltså ger även detta tänkesätt upphov till makt. På samma sätt som västvärlden ”gav” sig själva auktoritet över makten, ”gav” de, inom Orientalismen, sig själva makt över Orienten. På grund av Orientalismen har inte Orienten setts som något som kunde tänka och handla fritt, vilket ofta är fallet än idag. Det beror på att de auktoritära inom Orientalismen för det mesta är involverade då Orienten i fråga berörs i något sammanhang.⁷ Escobar förklarar ”underutveckling” som ett faktum som uppstod efter andra världskriget. Att detta blev ett resultat av politiska idéer som hade till syfte att avlägsna detta faktum från jorden

---

⁶ Escobar, Arturo, 1998, 'Power and Visibility: Development and the Invention and Management of the Third World', *Cultural Anthropology*, Vol. 3, No. 4, (428-443), sid. 429f.

⁷ Said, 2003, sid. 3

men att det istället kommit att bli än större. Omfördelning av ett antal faktorer tillät den så kallade tredje världen att visas på ett nytt sätt och fick därmed sin specifika plats i fältet av makt. Representationen av den ”tredje världen” sedan andra världskriget har tolkats på så vis att det blivit mer relevant att prata om makt i andra termer. Att makten snarare är normaliserad, än undertryckt. Den agerar numera i form av kontrollerad vetenskap och inte av ignorans. Den berör inte längre humanitära angelägenheter såsom byråkratiseringen av den sociala handlingen. Escobar kommer fram till att resultat från utvecklingen är att den uppnått något som alla kan vara överens om, att konstruktionen av ”underutveckling” är något universellt. Det beror på att denna konstruktion om ”underutveckling” grundas i ett privilegium för representanterna och att makt över den ”tredje världen” är möjlig på grund av detta. Genom denna hegemoniska form av representation av ”tredje världen” dras alla länder inom denna ”tredje värld” över en kam då de alla har en sak gemensamt: så kallad underutveckling.⁸ ”Underutveckling” kan få en skildring i dagstidningar på så sätt att det främjar för läsaren att känna avvikelser gentemot de ”underutvecklade”.

Hur människor ser på sig själva och på andra är beroende av att vi alla är olika. Genom detta kan (ned)värderande tankar riktas från en grupp till en annan och därför anser jag identitetsbegreppet vara aktuellt att gå in djupare på. Det krävs förståelse för identitetsbegreppet för att få en förståelse för hur det fungerar när läsaren kan känna samhörighet och identifikation med vissa karaktärer i en text och inte med andra. Orford har i sin artikel uttryckt det som att det i narrativ ofta framställs någon som är ”hjälten” och någon som är ”offret”.⁹ Dessa olika karaktärer kan ha till syfte att få läsaren att känna sig identifierbar med den ena eller den andra.¹⁰ Då jag använder mig av artiklar om några länder i Afrika riktade till svenska läsare tolkar jag in Orfords tänkesätt på så sätt att en ”svag” framställning av dessa länder och människorna som lever där kan göra att den svenska läsaren, i välfärdslandet Sverige, inte känner identifikation med dem. Att läsaren eventuellt därmed identifierar sig med ”hjälten” i narrativet och kanske till och med känner en viss överlägsenhet gentemot de afrikanska länderna i fråga. På så sätt menar jag på att en eventuellt existerande distinktion mellan Sverige och de afrikanska länderna kan få en slags förmån vid denna typen av framställning.

Det är upp till författaren om man på ett metodiskt sätt har till avsikt att rikta sin text på så vis att den möjliggör för läsaren att identifiera sig med specifika karaktärer. Det är dock upp till

---

⁸ Escobar, Arturo, *Encountering Development; the Making and Unmaking of the Third World*, Princeton University Press, USA, 1995, sid. 52f.

⁹ Orford, 1999, sid. 695

¹⁰ *Ibid.*, sid. 705

läsaren att känna eller att inte känna sig identifierbar med specifika karaktärer, alltså hur läsaren själv väljer att avgöra vilka krav som finns för att känna sig identifierbar med någon. Enligt Escobar finns en del kriterier för vad identitet är. Han anser det vara en produkt av tidigare diskurser inom bland annat makt. Dessa har kommit att skapa olikheter och även gränser, exempelvis för vilka element som är selektivt införlivade respektive de som är begränsade.¹¹ De tankar angående identitetsbegreppet som Escobar framför kan tydas som att gränser sätts upp för att en specifik grupp människor ska känna tillhörighet till en viss identitet, exempelvis ”hjalte-karakteren”. Alla är som sagt olika och därför ser vi på oss själva och på andra på olika sätt. På grund av olikheter kan känslor uppstå om identifikation gentemot vissa och inte mot andra vilket kan ge upphov till ökad distinktion mellan olika identiteter eller människor. Detta är inte alltid syftet med en text men jag anser det vara problematiskt även i de fall då det inte är intentionen.

En lösning på de problem som råder i den så kallade tredje världen tycks ofta vara utveckling i riktning mot modernisering. Dock är inte paradigmet i den så kallade västvärlden i alla fall detsamma som i resterande delar av världen. Därför känns det aningen diffust att med all säkerhet påstå att vad dessa länderna är i behov av är modernisering och industrialisering av den anledning att det gett välfärd i västvärlden. Därmed anser jag det relevant att närmare studera begrepp som modernisering, industrialisering och ”eurocentrism”.

På 40- och 50-talet sågs industrialisering och urbanisering som nödvändiga vägar för att nå modernisering. Många ansåg att moderniseringen var den enda makten som kunde förstöra de uråldriga vidskepselerna och relationerna, oavsett socialt, kulturellt eller politiskt pris. Det sågs alltså som den nödvändiga utveckling som samhället behövde och detta skulle uppnås genom framsteg inom materialutveckling. För att nå ekonomisk tillväxt sågs det mest väsentliga som att investera i fonder och kapital. Redan här skapades olikheter mellan rika och fattiga länder då de fattiga länderna blev beroende av tillräckliga tillgångar av kapital för att bidra till infrastrukturen och liknande.¹² Länder utan dessa tillgångar hamnade snabbt efter och man kan alltså tidigt se en orsak till hur olikheter uppstod länder emellan på grund av utvecklingen. Moderniseringen kan alltså ses som en faktor till de distinktioner som finns mellan länder i dagens samhälle.

”Eurocentrism” är ett slags synsätt gentemot världen som jag tolkar som ett resultat av utvecklingen och moderniseringen i världen. Escobar förklarar det eurocentriska synsättet som

---

¹¹ Escobar, Arturo, *Territories of Difference; place, movements, life, redes*, Duke University Press, USA, 2008, sid. 203

¹² Escobar, 1995, sid. 39f.

att det är en kunskapsmodell av de historiska erfarenheterna Europa varit med om.¹³ Trots att det handlar om Europa och kallas ”eurocentrism” är det i Europa men även i Nordamerika som makten ligger, enligt ”eurocentrismen”. Escobar menar att vi, genom att definiera länder utifrån en eurocentrisk syn, kan ge upphov till begrepp som utvecklingsländer. Utan de normer som finns inom det eurocentriska synsättet hade olikheterna länder emellan eventuellt inte tolkats på ett så negativt sätt. Han menar på att det som står på spel i att inte tänka utifrån ett eurocentriskt perspektiv utan istället definiera världen utifrån andra principer är att se på världen som mer rättvis och hållbar.¹⁴

Med hjälp av denna fördjupning av en del begrepp som jag anser vara aktuella inom mitt valda ämne ska jag genomföra min undersökning. Jag anser att det kan underlätta att, förutom de olika teorier och synsätt som jag nämnt tidigare, ta med mig en del begrepp vid undersökningen. På så sätt kan det öka möjligheten att tolka ut ett maktspråk som kan vara förekommande i ledarskribenternas sätt att föra fram narrativet i fråga.

---

¹³ Escobar, Arturo, 2004, 'Beyond the Third World: imperial globality, global coloniality and anti-globalisation social movements', *Third World Quarterly*, Vol 25, No. 1, (207-230), sid. 218

¹⁴ *Ibid.*, sid. 220

3. Medias makt

Detta avsnitt är med i min uppsats då jag vill visa på att det finns tidigare undersökningar inom medias påverkan gentemot människor. Att det finns tidigare forskning som visar att liknande problematik som det jag vill påvisa, har uppmärksammats. För att kortfattat behandla detta, då det inte är huvudfrågan i min uppsats, har jag valt att behandla en text. Den är skriven av Dana Mastro som är en professor som har som mål med sin forskning att öka förståelsen av medias effekter som är relaterade till etnisk stereotypi. Texten jag valt att utgå ifrån i detta avsnitt handlar om just detta där hon även presenterar vidare forskning inom det berörda ämnet. Att undersöka vad hon kommit fram till blir användbart senare i min uppsats vid presentationen av mitt slutresultat.

Mastro anser att medias roll är avgörande för hur utvecklingen sett ut av tankar och kunskap rörande etnicitet.¹⁵ Undersökningar angående exponering i media visar på att även den minsta exponering av etniska stereotyper krävs för att ge effekt. Åtminstone på kort sikt kan det resultera i att influera människors värderingar gentemot minoritetsgrupper och väcka stereotypisk respons på grund av den typen av exponering i media. I texten berördes denna undersökning av ett exempel om exponering av mörkhyade människor gentemot ljushyade. Undersökningen visade på att skildringar i media av mörkhyade kan generera i stereotypisk respons från de ljushyade tittarna/läsarna. Forskare menar då på att effekten av media blir mer uttalad när den grupp som skildras i media-berättelsen, de mörkhyade, är stereotypiskt förankrade med målet. Gällande exempelvis brott, menar forskarna att det finns ett samband mellan exponering för brottsnyheter och missuppfattning angående de egenskaper hos ”den svarta individen” som skildras i artikeln. En jämförelse mellan exponering för mörkhyade förövare och ljushyade förövare visade ett resultat på att ökad oro och sympati för offret uppstod vid exponering av de mörkhyade förövarna.¹⁶

Inte endast innehållet i exempelvis artiklar är avgörande för effekterna de medför. Något som har stor betydelse är även huruvida man ser på sig själv och på sin omgivning, alltså en fråga om identifiering. Vissa karaktärsdrag hos tittarna/läsarna är även viktigt att ta hänsyn till när man undersöker media-effekter.¹⁷ Huruvida responsen blir på exempelvis en artikel kan även ha att göra med hur individerna ser på sig själva. Graden av fördomsfullhet kan variera beroende på individens egna etniska identifiering. Ifall man har en stark identifiering gentemot sin

---

¹⁵ Mastro, Dana, ”Effects of Racial and Ethnic Stereotyping”, i Bryant, Jennings & Oliver, Mary Beth, *Media Effects: Advances in Theory and Research*, Taylor and Francis, New York, 2009, sid. 325

¹⁶ *Ibid.*, sid. 333

¹⁷ *Ibid.*, sid. 329

specifika grupp kan även motivationen att skydda gruppens status och intressen förhållandevis öka. Detta kan i sig även leda till att olikheter gentemot grupper som skiljer sig från den egna gruppen uppmärksammas och det kan därmed skapas ett slags motstånd. Om en grupp har hög identifiering inom etnicitet kan den bli offer för stereotypiska karaktäriseringar. Det kan leda till å ena sidan ett dömande från andra grupper, men även ett dömande från gruppen i fråga, gentemot de människor som skiljer sig från den egna gruppen.¹⁸

En viss grupp kan få framställning i media som antingen gynnar eller missgynnar den, ofta beroende på vilken typ av etnisk grupp det gäller. Beroende på exempelvis hur utsatt en viss grupp är i ett visst samhälle kan en framställning i media främja för gruppens identitet eller bli som ett slags hot för identiteten.¹⁹ Vad gäller resultat av effekter från media kan det alltså bero på identifiering. Tittares/läsares egna ras-identifiering och deras anslutning till vissa stereotyper är ledande för hur de rasbaserade media-effekterna utformas. Detta beror på vilket samhälle man lever i och vilka erfarenheter man därav har. Etniska stereotyper i media har visat ha mer effekt på tittare/läsare med livserfarenheter som är förenliga med syftet som media-berättelsen har.²⁰

Mastro berör även vilken effekt media kan ha inom politiken. Media-porträtt av etniska minoritetsgrupper som inte är önskvärda kan leda till att de som inte tillhör den gruppen gör än mer stereotypiska värderingar gentemot de som tillhör gruppen. Denna typ av media-exponering kan vara orsak till att uppfattningar i samhället styrs i en viss riktning som till sist förutspår politiska beslutsfattanden. Massmedia kan ses som en faktor i samhället med stor makt då den kan omforma och omdefiniera verkligheten på så sätt att ge upprättelse åt nuvarande orättvisor. Problematiken som anses återstå berör medvetandet om hur dessa stereotyper kan påverka oss. Enligt Mastro borde de etniska stereotyperna som ofta uppstår genom media, uppfattas med samma avgörande betydelse som frågorna angående våld och sex i media, då dessa ämnen idag ges mer tyngd.²¹ Man borde alltså ställa sig mer kritisk till etnisk stereotypi. Media i sig är även något som är viktigt att ställa sig kritisk till. Såsom Mastro menar att vi blir påverkade av TV: ”...the more a viewer watches, the more their views reflect those presented on TV”²², tror jag att vi blir påverkade av det vi läser i tidningar.

Att beröra denna text har till syfte att framföra att tidigare undersökningar om medias effekter gjorts. På så sätt kan jag använda mig av denna undersökning när jag senare i uppsatsen når

---

¹⁸ Ibid., sid. 331f.

¹⁹ Ibid., sid. 332

²⁰ Ibid., sid. 331f.

²¹ Ibid., sid. 336

²² Ibid., sid. 334

mitt slutresultat. Med hjälp av denna tidigare forskning inom ämnet har jag möjlighet att påvisa att det faktiskt går att visa att det som framställs i tidningar påverkar dess läsare. I Mastros text har jag valt ut tre olika kategorier som jag anser vara huvudaktörerna till problematiken angående hur vi påverkas av media. Bland annat exponering: huruvida grupper kan exponeras i media och därmed eventuellt skapa eller bekräfta stereotypa bilder. Hon berör identifiering: att det är avgörande huruvida läsaren själv känner sig etniskt identifierbar och därmed hur graden av fördomsfullhet och även responsen av media-produkten i fråga kan bli. Hon berör även effekter: vad effekter av media kan bero på och i vilken grad de resulterar som är beroende av olika bakomliggande orsaker. Dessa tre olika kategorier jag funnit i texten är vad mitt slutresultat senare kommer att utgå ifrån.

4. Undersökningens metod

Under min granskning av de olika ledarartiklarna märkte jag att bland framställningarna av Afrika var det fyra ”problem” som var främst förekommande. Vilket ansvar som ligger hos omvärlden, maktspråket som skildras, likväl som dolda budskap och metaforer och även hur skribenterna formulerar sig. Dessa olika ”problem” var vad jag fann anmärkningsvärt i artiklarna och har delat upp nästa kapitel utefter de kategorierna. I respektive del av kapitlet söker jag att tolka fram det jag nu behandlat under uppsatsens gång. Jag ska alltså med hjälp av de olika teorier och begrepp jag berört ovan applicera detta på de fyra ledarartiklarna. Vid granskningen av dessa artiklar tar jag med mig begrepp som: ”tredje världen”, identitet, modernisering och ”eurocentrism”. Jag tar emellertid främst med mig de teorier och tänkesätt jag berört tidigare: ”vi” och ”de andra”-tänket respektive ”hjälten” och ”offret”-tänket då de hela tiden är grund för min kritiska undersökning av ledarartiklarna. På så sätt ska jag granska de utvalda artiklarna utifrån ett distinktionsperspektiv. De teorier och begrepp jag tar med mig vid denna granskning är inte något som ligger öppet och lättillgängligt i artiklarna. Jag söker istället uttryckssätt som kan tolkas utifrån dessa begrepp och tänkesätt, utifrån de ovannämnda kategorierna.

Genom att lägga upp min undersökning på detta vis tydliggör det för min sista del, slutresultatet. Undersökningen blir relevant då den berör begrepp och tänkesätt från Said, Orford och Escobar för att sedan redovisa för undersökningens resultat utifrån begrepp och tänkesätt från Mastro. I slutresultatet knyter jag tillbaka till de tre begreppen jag nämnt tidigare i delen om tidigare forskning kring media-effekter: exponering, identifiering och effekt. Jag anser att jag har möjlighet att visa på min ståndpunkt då jag grundar det i kategorierna från Mastro text. Metoden jag valt att använda mig av i undersökningen anser jag vara aktuell för att visa på de tolkningar jag gjort och resultaten jag därav nått.

5. Afrika i svenska dagstidningar

Utifrån metoden jag beskrivit här ovan följer nu min undersökning. Genom utdrag från artiklarna söker jag att visa på de framställningar jag tolkat fram ur dem.

5.1 Omvärldens utomstående roll och ansvar

En konsekvens av en viss typ av framställning av något land kan göra att läsaren tolkar det som att landet i fråga exempelvis inte på egen hand kan ta sig ur en kris eller främja för utveckling. Genom detta kan känslor uppstå att läsare känner ett visst ansvar att exempelvis föra vidare kunskap om hur västvärlden nått sin utveckling. Dessa känslor kan dock utmynna i känslor där en viss överlägsenhet utformas. På så sätt vill jag påvisa att distinktion länderna emellan, i detta fall Sverige gentemot några afrikanska länder, kan få eventuellt fotfäste. I de olika ledarartiklarna har jag hittat en del avsnitt som tar upp ansvaret som ligger hos utomstående aktörer.

Utländsk intervention har blivit ett måste för det minimum av säkerhet som krävs för att bistånd och politiska lösningar ska fungera.²³

Så lyder en mening från ledartikeln hämtad från *Dagens Industri*. Denna mening säger oss att utländsk intervention är enda utvägen i detta fall. Alltså att det land som skribenten syftar till i denna mening, vilket är den Centralafrikanska Republiken, är i behov av ingripande utifrån. Det kan tolkas på så sätt att för att landet säkert ska få sitt bistånd och även att politiken i landet ska vara fungerande krävs det att utomstående aktörer ingriper. Enligt Orfords synsätt skulle det, genom den framställning krisen i landet fått i detta fall, kunna tolkas som att det endast finns en lösning för att främja för stabiliteten: intervention.

Att intervensera i ett land är ofta inte särskilt okomplicerat. Det finns många länder där intervention inte ägt rum vid krissituationer genom tiderna. Det kan bero på att mycket sätts på spel vid sådana ingripanden och utomstående länder med intressen i landet i fråga kan därför motsätta sig intervention. Vad ledarskribenten utesluter är vilket motstånd som kan tänkas uppstå vid intervention i den Centralafrikanska Republiken, både från det egna landet och eventuella samarbetsländer. Genom att utesluta följande problematik tolkar jag hans framställning av landet som en stat som inte skulle vara kapabel till att göra motstånd ifall

---

²³ ”Afrikas nästa krishärd är redan här”, *Dagens Industri*, 2013-11-05

utomstående länder skulle intervensera. Att det skulle vara en stat utan så pass trogna samarbetspartners att de skulle motsätta sig ifall en intervention skulle ta plats. Framställningen kan på så sätt göra att den Centralafrikanska Republiken framstår som en ”svag” stat där intervention skulle kunna ske utan svårigheter och det ses inte som något problematiskt överhuvudtaget, endast som en lösning. Då bilden uppstår av att inga motsättningar skulle uppkomma någonstans ifrån får jag känslan av att den Centralafrikanska Republiken är politiskt betydelselös. Genom framställningen framstår landet som maktlöst på den internationella arenan. Inget nämns om problematik som kan uppstå genom intervention i landet, därför antar jag att ledarskribenten inte anser att sådan problematik skulle kunna uppstå i det landet. Landet tilldelas alltså, enligt Orfords synsätt, en ”offerroll” där räddningen framställs i formen av intervention.

Att läget i Centralafrikanska republiken skulle bryta samman var inte oväntat, den nuvarande krisen har pågått sedan i mars. Vi behöver i framtiden vara beredda att sätta in kraftfulla åtgärder långt innan länder står på randen till folkmord.²⁴

Detta är ett utdrag från en ledarartikel hämtad från *Aftonbladet*. Även den berör den urartade situationen i den Centralafrikanska Republiken. Genom det sätt ledarskribenten väljer att uttrycka sig på, i första delen av detta utdrag, verkar det väntat att kaos skulle utbryta i landet. Att krisen pågått sedan i mars och att det därmed skulle vara väntat att situationen urartade får det att låta som att det inte fanns någon annan utväg. Det finns på så sätt en möjlighet för läsaren att känna att det är mer tillåtet (då det var väntat) att en sådan här krissituation råder i ett land som den Centralafrikanska Republiken.

I andra delen av utdraget ger ledarskribenten läsarna möjlighet att tro att det är hos oss, de utomstående, ansvaret ligger. FN-styrkor och fransk militär finns idag i landet med syfte att skydda civilbefolkningen. Dock menar ledarskribenten att dessa styrkor skulle komma in i landet mycket tidigare så att situationen inte urartat i den grad den faktiskt gjort. Vad jag menar är inte att omvärlden inte ska ta något ansvar och absolut inte att det är den Centralafrikanska Republiken som åstadkommit problemen och därmed ska ta itu med dem på egen hand. Det ser jag inte som en lösning på problemet. Däremot ser jag inte varför landet i fråga inte ses som en möjlig aktör att förhindra att en liknande situation skulle ta plats i framtiden. Alltså att den

---

²⁴ ”Vi bryr oss inte om döda i Afrika”, *Aftonbladet*, 2013-12-08

Centralafrikanska Republiken i detta fall, eller liknande länder i liknande situationer i andra fall, i framtiden på egen hand skulle kunna förebygga urartningen. Genom att formulera sig på ett sätt som att utomstående borde ta mer ansvar, vilket även kan vara fallet, är det lätt att ”trycka ner” landet i fråga och få dem att framstå som mindre kapabla än andra länder. ”Vi”, som enligt skribenten borde ha satt in styrkor i landet långt tidigare, hade enligt Orfords synsätt kunnat uppfattas som ”hjälten” i narrativet. Genom hur ”vi” gentemot ”de andra” framställs i artikeln väntas förebyggandet av liknande situationer i framtiden ligga hos de utomstående och de tilldelas därmed ”hjälterollen” och de utsatta länderna som ”behöver räddas” blir därmed ”offren”.

Det är bra att FN:s säkerhetsråd äntligen beslutat sig för att ingripa. Men att världen måste engagera sig militärt är ett misslyckande. I framtiden måste man bli bättre på att förebygga den typ av konflikter som ledde fram till kuppen i mars.²⁵

Ovanför är ett utdrag från samma artikel från *Aftonbladet*. Jag har en viss förståelse för varför skribenter väljer att formulera sig på detta vis, de vill väcka uppmärksamhet och de vill inte se att liknande urartade situationer äger rum i framtiden. Dock finns det underliggande tolkningar i deras sätt att skriva på som kan påverka läsarens synsätt gentemot landet i fråga. Artikeln från *Aftonbladet* ser jag som ett exempel på det. Denna typen av formulering, likväl som det föregående utdraget, uppmuntrar läsaren att känna att det är vi, de utomstående, som faktiskt kan göra någon skillnad åt krissituationen i den Centralafrikanska Republiken.

Saids föreställningar om ”vi” och ”de andra” går att tolka ut i denna artikel. Det är ”vi”, omvärlden, som har skyldighet att förebygga liknande situationer i framtiden då ”de andra” inte är kapabla till det. Det är så jag, utifrån Saids tänkesätt, tolkar ledarskribentens metod att framställa situationen på. Distinktionsperspektivet har alltså en betydande roll i detta utdrag. Said använder sig av begreppet Orientalism och påstår att man inom detta synsättet, ser på den så kallade Orienten som en plats där man inte kan tänka eller handla fritt. Framställningen av Afrika i flera av sammanhangen i detta avsnitt kopplar jag ihop med det synsätt att Orienten inte kan tänka eller handla fritt då de afrikanska länderna i många fall inte ses som tillräckliga eller kapabla på olika sätt.

---

²⁵ ”Vi bryr oss inte om döda i Afrika”, *Aftonbladet*, 2013-12-08

5.2 Maktspråk och dolda budskap

För att föra fram ett visst budskap i en text kan man göra detta genom att gå tillväga på ett sätt som inte alltid är så uppenbart. Detta kan vara genom dolda budskap eller metaforer. Det kan vara ett tillvägagångssätt när författaren strävar efter att nå fram till en viss åsikt eller slutsats som hen inte har möjlighet att öppet ge uttryck för. Det kan dock även vara dolda budskap som författaren valt att använda vilka omedvetet ger läsaren en bild av någonting som inte var något författaren eftersträvat. De dolda budskap jag studerar nedan kan vara att författarna vill framställa länder på ett specifikt sätt och gör detta genom lite lömska metoder. Det behöver dock inte vara syftet, det är svårt att avgöra. Jag lägger inte avsevärt mycket fokus på att avgöra om det är ledarskribenternas intention eller inte, jag anser de dolda budskapen vara lika viktiga i vilket fall. Dock anser jag att det är mycket viktigt att vara medveten om de dolda budskap som kan uppstå då det finns risk att påverka läsaren på ett visst sätt även då detta inte är det önskvärda.

När omvärlden med Frankrike i spetsen i vintras kvävde inbördeskriget i Mali var situationen redan på väg att spåra ur i Centralafrikanska republiken...²⁶

I den förstnämnda artikeln, från *Dagens Industri*, inleds texten med denna mening. Redan här ger den upphov till ett ”vi” och ”de andra”-tänk. Genom denna framställning är det givet att tolka in omvärlden, som för övrigt kvävt inbördeskriget i Mali, som ”hjälten” i narrativet. Den Centralafrikanska Republiken, där situationen urartat, blir förhållandevis ”de andra”. De som är i behov av att bli räddade. Trots att framställningen av ”hjälten” och ”offret” i detta utdrag kan tyckas givet, ser jag det ändå som ett dolt budskap. Tolkningen kan tyckas uppenbar genom det sätt ledarskribenten valt att uttrycka sig på. Dock är det eventuellt inte syftet med hans formulering och jag vill därmed visa på hur vi kan påverkas av något vi läser utan att vi är medvetna om det. Även om författaren inte har som mål att underminera ett land kan ändå känslor av en viss överlägsenhet uppstå hos läsaren.

Det dolda budskapet kan alltså tolkas som ett typ av maktspråk. Författaren kan göra det på ett metodiskt vis men det behöver som sagt inte vara målet. Maktspråket kan ge upphov till att man känner att de som är tillhörande omvärlden i detta fall och därmed står på ”hjalte-sidan” har makt över landet i fråga – den Centralafrikanska Republiken. Detta kan jämföras med tankar

---

²⁶ ”Afrikas nästa krishärd är redan här”, *Dagens Industri*, 2013-11-05

från Said, inom Orientalism. De som anser sig vara tillhörande Orientalismen ger sig själva auktoritet över Orienten. På liknande vis kan man se det som att omvärlden ger sig själva auktoritet över den Centralafrikanska Republiken, vid denna uppkomst av ett maktspråk. Detta på grund av att omvärlden just tilldelats "hjalte-rollen" och därmed gör vad som ses som det bästa för landet och "räddar offret": den Centralafrikanska Republiken.

Det gamla Afrika som vi sett på TV, det primitiva där folk lever som på 1300-talet, finns kvar. Men Bjerström pekar på moderna afrikaner, "geparderna", som utbildat sig i väst och i allt högre grad återvänder de hem för att bidra till utvecklingen.²⁷

Genom denna ledarartikel från *Sydsvenskan*, tolkar jag ut ett dolt budskap som handlar om utbildning och modernisering. Vad jag får ut av framställningen från utdraget ovan är att de så kallade geparderna återvänder till Afrika med en västerländsk utbildning i bagaget och att det är lösningen på utvecklingen i Afrika. Ledarskribenten formulerar sig på ett sätt så att känslor uppkommer om att det som återstår för afrikanerna är att få samma utbildning som i västvärlden så att utvecklingen i landet kan sätta fart, i riktning mot modernisering. I detta utdrag uppstår det, hos mig, en slags "väst vet bäst-känsla". Då välfärden i västvärlden är större jämfört med Afrika är det många som upplever att samma utveckling måste ske i Afrika för att de ska ha möjlighet ta sig ur fattigdomen och kunna växa som kontinent. Med ofta olika förhållanden, levnadssätt, prioriteringar och tro än länderna tillhörande västvärlden är jag inte så säker på att detta är lösningen. Uttalar man sig om utvecklingen i något land och om vad som krävs för att den ska sätta fart anser jag det vara extremt viktigt att ha landet i fråga och dess förhållanden i åtanke. Då moderniseringen bidragit till välfärd i västvärlden kan man inte med all säkerhet påstå att detta är lösningen på svält, fattigdom och "underutveckling" i resterande delar av världen. Framställningen som ges av Afrika kan jag även tycka har eurocentriska drag. Alltså tankar kring att Europa och Nordamerika besitter makt och kunskap och att resterande delar av världen därmed ses som underlägsna. Det framställs som att epistemologi är högst aktuellt i västvärlden och inte någon annanstans. Jag anser att utdraget från ledarartikeln ovan har en tendens att med eurocentriska drag framställa Afrika som underlägsna.

I den första meningen av utdraget kallar ledarskribenten afrikaner för primitiva och att de lever som på 1300-talet. Med denna formulering anknyter skribenten till gamla stereotyper om

---

²⁷ "Så mycket bättre, Afrika", *Sydsvenskan*, 2013-11-18

afrikaner och ger dem utrymme att leva vidare. Då hon relaterar till 1300-talet tyder det på en jämförelse om hur västvärlden såg ut under denna tid. Huruvida utvecklingen i samhället, inom exempelvis teknik och politik, såg ut i västvärlden på 1300-talet jämför hon med hur Afrika ser ut idag. Det ger upphov till en framställning om att utvecklingen i världen borde gå åt en och samma riktning, alltså mot modernisering. Om inte, ses folket som primitiva. Utdraget från artikeln kan ge oss en bild av att afrikaner lever som primitiva barbarer, som på 1300-talet och att ”väst vet bäst” inom utbildning och utveckling. Denna bild anser jag kan göra att det är relativt öppet för läsaren att faktiskt känna överlägsenhet gentemot Afrika.

Afrikanerna framställs som att de är i behov av västerländsk utbildning för att utvecklingen ska sätta fart och man kan därmed jämföra det med Orfords synsätt att det är de som är i behov av att bli räddade. Afrikanerna blir alltså ”offren” och västvärlden tilldelas ”hjälte-rollen”. Att afrikaner skulle vara ett primitivt folk kan alltså ses som en metafor för att de faktiskt skulle vara ”offren”. Utvecklingen i Afrika skiljer sig från hur utvecklingen i västvärlden ser ut idag och därför ses de afrikanska länderna som att de ligger väldigt långt bak inom de existerande kriterierna för utveckling. Att de lever som västvärlden gjorde på 1300-talet kan alltså ses som ett dolt budskap på hur det *inte borde* se ut i Afrika idag, enligt det existerande paradigmet i västvärlden.

Överlägsenheten som kan uppstå hos läsaren kan tolkas som något givet inom distinktionsperspektivet. Det är tydligt i denna framställning av Afrika att en distinktion har möjlighet att växa fram då ”vi” i detta fall är västvärlden med utveckling inom modernisering och tankar om att detta paradigm existerar eller åtminstone borde existera överallt. Gentemot ”de andra” som i detta fall är Afrika i stort, som framställs som en plats vars befolkning är utbildade och därmed primitiva. Då läsarna ges en framställning av Afrika som en och samma enhet, som i sin tur är en enhet utan vidare framgång inom utveckling, kan man tolka det som att Afrika är en del av den så kallade tredje världen då det i princip är så det framställs i utdraget. Det är problematik som kan uppstå då Afrika får en sådan gemensam framställning och inte ses som en plats varav många olika platser existerar.

Utdraget skapar alltså ett maktspråk mellan ”vi” och ”de andra”, mellan ”hjälten” och ”offret” och därmed mellan västvärlden och Afrika. Det finns även tankar inom modernisering och ”eurocentrism” i artikeln vilket likväl som maktspråket kan ge upphov till känslor av överlägsenhet hos läsaren. Genom en sådan framställning vill jag påstå att distinktion mellan Afrika och västvärlden är möjlig.

Och det går inte att blunda för att hudfärg fortfarande betyder allt. Mer än hälften av landets svarta befolkning – som totalt är cirka 41 miljoner människor – lever i fattigdom. Bland Sydafrikas 4,5 miljoner vita invånare lever sju av hundra i fattigdom. De vita tjänar sex gånger så mycket som den svarta befolkningen. Arbetslösheten ligger på 25 procent, men bland unga svarta är nästan varannan person arbetslös. Ur fattigdomen växer apatin.²⁸

Utdraget kommer från en ledarartikel från *Aftonbladet*, dock inte samma som tidigare nämnd. Jag finner det anmärkningsvärt att statistik om mörkhyades utmaningar i Sydafrika framställs och därefter följer: ”Ur fattigdom växer apatin”.²⁹ Vad jag tolkar att ledarskribenten kommer fram till genom statistiken är att stora delar av Sydafrikas svarta befolkning lever i fattigdom. Då apatin enligt honom växer fram ur fattigdom tolkar jag det som ett påstående att stora delar av Sydafrikas svarta befolkning är apatiska. Att de, på grund av att de är fattiga, besitter egenskaper som passivitet, likgiltighet och känslolöshet.

Genom framställningar av fattigdom kan känslor av distinktion mellan fattiga och rika uppstå då de har skilda förutsättningar vilket kan hindra dem från att identifiera sig med varandra. Dock kan en framställning, som den i utdraget ovan, göra att rika inte endast känner sig oidentifierbara gentemot de mörkhyade fattiga i Sydafrika på grund av fattigdomen, utan även känner ett eventuellt motstånd till dem då de beskrivs som apatiska. Ett maktspråk kan uppstå på grund av skillnader mellan de rika och de fattiga. Dock finns det även en risk för att ett maktspråk uppstår på grund av skillnader mellan de icke-apatiska och de apatiska. Jag vill påstå att ledarskribenten nästintill omöjliggör för läsaren att känna sig identifierbar med mörkhyade i Sydafrika och känslor om olikheter och distinktion har därmed möjlighet att utformas.

5.3 Val av formulering

Hur författaren väljer att formulera sig har stor betydelse för hur läsaren därmed tolkar narrativet. Ordval, paralleller och uttryck är avgörande för hur läsaren uppfattar det som beskrivs i berättelsen och därmed vilka känslor som kan uppkomma. Nedan visar jag på några olika exempel på hur formulering av en text kan ge läsaren en förvrängd bild av vad författaren

---

²⁸ ”Apatin hotar demokratin”, *Aftonbladet*, 2013-12-07

²⁹ ”Apatin hotar demokratin”, *Aftonbladet*, 2013-12-07

vill ha sagt. Eller kan det vara precis den önskvärda bild författaren eftersträvar att ge läsaren och det är ett metodiskt val från författarens sida.

När ett FN-sändebud häromdagen talade om ”risk för folkmord” för det tankarna till ett nytt Rwanda. I ännu högre grad har dock mardrömmen om ett nytt Somalia i Afrikas hjärta fått upp Centralafrikanska republiken på den storpolitiska dagordningen. I många avseenden är det redan ett värstingland, och en fristad för allehanda mörka krafter, men det kan bli ännu värre om landet skulle bli ännu en front och tillflyktsort för islamistiska grupper som nu börjat sprida terror även i jättelandet Nigeria.³⁰

I utdraget från denna artikel, från *Dagens Industri*, berörs ett antal afrikanska länder. Ledarskribenten drar paralleller mellan ett nytt Rwanda och risken för folkmord och mellan ett nytt Somalia och en mardröm. Han skriver om den Centralafrikanska Republiken som ett ”värstingland” och en fristad för mörka krafter. De ordval skribenten gjort då han jämfört länderna med olika saker kan göra att läsarna tar avstånd från att kunna identifiera sig med dessa. Det blir tydligt i detta exempel hur en framställning av länder kan göra att man känner ett slags motstånd gentemot dem. Ingen känner väl identifiering, eller ens förståelse, till länder som beskrivs som ett ”värstingland” eller en mardröm. Då känslor uppstår om att man lever i ett land som skiljer sig avsevärt från det man läser om kan det leda till känslor av överlägsenhet i fall som detta då länderna beskrivs på ett underminerande vis.

Framställningen av de olika afrikanska länderna kan alltså ge upphov till ökad distinktion. För att lägga lite mer fokus på den Centralafrikanska Republiken, tycker jag det framstår som ett land vars situation blivit hopplös. Dock påpekar skribenten att det till och med kan bli ännu värre, med hänvisning till de islamistiska grupperna i landet. På något vis lyckas skribenten genom sitt val av formulering ge en väldigt underminerande bild av den Centralafrikanska Republiken med paralleller till bland annat mardrömmen om ett nytt Somalia. Han lyckas även förvärpa denna bild av landet i slutet av utdraget då han påpekar just problematiken med spridningen till grannländer av de islamistiska grupperna. Genom detta vill jag visa på hur formulering i en artikel kan minska möjligheterna för läsaren att känna sig identifierbar med ett visst land eller en viss folkgrupp.

---

³⁰ ”Afrikas nästa krishärd är redan här”, *Dagens Industri*, 2013-11-05

Än så länge räknas dödsoffren snarare i hundratal än tusental.³¹

Detta är en mening även hämtad från ovannämnda artikel. Valet av formulering i denna mening anser jag vara lite förvrängd. Jag har svårt att förstå varför skribenten väljer att uttrycka sig på detta vis och jag uppfattar det som att det skulle krävas tusentals offer för att det ska bli något att bry sig om. För att det skulle få oss att agera. Då han skriver ”än tusental” får jag känslan av att läget nu är under kontroll för ännu är offren inte tusental. Blir osäker på vilken känsla författaren vill förmedla. Denna mening stärker vad det är jag försöker få fram i detta kapitel, att valet av formulering i en artikel är avgörande för bilden läsaren får av en viss situation i ett visst land som beskrivs.

Vi bryr oss inte om döda i Afrika. Ses som ett hopplöst fall.³²

Detta är en rubrik respektive underrubrik från den ena artikeln hämtad från *Aftonbladet*. Rubriker säger mycket om en artikel. Både då många läsare söker själva kontexten i artikeln och nöjer sig med att läsa rubriker och eventuellt inledning för att få en uppfattning om vad artikeln säger. Det är även viktigt då det är rubrikerna som ska väcka uppmärksamhet. Jag tror definitivt valet av huvudrubriken har väckt uppmärksamhet hos läsare dock tycker jag att det är ett anmärkningsvärt val av rubrik. Detta på grund av att jag anser den vara vinklad och man får en föreställning om hur vi ser på Afrika redan i början av artikeln. Då rubriker är vinklade på detta vis och uttrycker en viss åsikt finns det en risk att läsaren faktiskt tolkar artikeln utifrån rubrikerna när hen läser den. Att skriva i en rubrik att Afrika ses som ett hopplöst fall kan kanske för vissa människor uppmuntra till att faktiskt anamma denna åsikt.

Att ha uppmuntrande rubriker angående Afrika är kanske inte alternativet ledarskribenten söker. Dock krävs en medvetenhet om att valet av formulering, syftar alltså till rubrikerna i detta fall, kan uppmuntra läsaren att känna på ett visst sätt. Med mer neutrala rubriker förmodar jag att läsaren kan läsa artikeln och samtidigt förhålla sig neutral till ämnet eller eventuellt öka möjligheten att skapa sin egen åsikt om frågan.

---

³¹ ”Afrikas nästa krishärd är redan här”, *Dagens Industri*, 2013-11-05

³² ”Vi bryr oss inte om döda i Afrika”, *Aftonbladet*, 2013-12-08

6. Resultat av den stora berättelsen

I detta avslutande avsnitt av min uppsats framför jag de resultat jag nått genom min undersökning. Först och främst görs en sammanställning av den stora berättelsen där jag redovisar för huruvida jag i min undersökning funnit de aktuella teorier, synsätt och begrepp som jag tagit upp i uppsatsens tidigare delar, alltså inom ramarna för distinktionsperspektivet. Därefter följer ett slutresultat av undersökningen där svaren jag fått på mina frågor presenteras, utifrån kategorierna jag skapade från Mastro's tidigare forskning kring media-effekter inom etnisk stereotypi.

6.1 Framställningen av Afrika

Följande avsnitt har jag valt att dela upp i tre delar för att tydliggöra för denna kommande sammanställning av resultatet. Jag inleder med vad jag anser att jag hittat, genom granskningen av ledarartiklarna, inom ramarna för Saids tänkesätt. I denna första del återknyter jag till Orientalismen varifrån ”vi” och ”de andra”-tänket kommer. Jag har funnit att ”vi” i många av artiklarna varit kopplat till framgångar inom utveckling, modernisering och utbildning. Formuleringar som anknyter till att ”väst vet bäst” har jag flera gånger tolkat fram och även att det paradigm som existerar i västvärlden är något som är eftersträvande i resterande delar i världen eller åtminstone borde vara det. Därmed får ”de andra” en framställning som att de är outbildade, ointellektuella och i behov av omvärlden vad gäller främst kunskap och utveckling. ”De andra” är alltså Orienten, inom detta synsätt. Genom den bild att de afrikanska länderna är tillhörande Orienten tolkas därmed de resterande länderna som de som besitter auktoritet över de afrikanska länderna. En sådan bild kan göra att det på något sätt blir berättigat att använda ord som ”primitiva” för att beskriva afrikaner, för att ta ett exempel från Heidi Avellans ledarartikel från *Sydsvenskan*. Enligt Said har inte Orienten setts som något som kunde tänka och handla fritt, vilket ofta är fallet än idag. Ser man i detta fall Afrika som Orienten så ges i några av utdragen tydliga exempel på framställningar av de afrikanska länderna som länder som saknar förmåga eller kapabilitet att göra någon skillnad åt krisartade situationer som härjar i landet i fråga.

”Vi” i ledarartiklarna har alltså i många fall fått framställningen att de är de auktoritära, enligt mig. Hos de ligger ansvaret och skyldigheterna att agera och i vissa fall intervensera. De besitter inte endast denna makt utan ses även som de enda som faktiskt har möjlighet att förebygga att krisartade situationer urartar i framtiden. ”Vi” i framställningarna i ledarartiklarna blir ofta de som överhuvudtaget har möjlighet att göra någon skillnad. Denna framställning gör att ”de

andra” i sin tur framstår som otillräckliga och ofta inte kapabla till att göra någon skillnad. De framstår alltså i många fall som aktörer som utan någon chans att påverka och därmed vara del av att förebygga att krisartade situationer urartar i framtiden.

”De andra” framställs ofta som de är som är i behov av hjälp utifrån, alltså de som är i behov av att bli räddade. Här kommer vi till Orfords infallsvinkel då hon påstår att det i narrativ ofta framstår någon som befinner sig i detta behov, alltså det hon beskriver som ”offret”. ”Vi” kan därmed jämföras med ”hjälten” i narrativet. Från Orfords tankar inom narrativ tar jag främst upp dessa framställningar som kan tyda på ”hjälten” och ”offret”-tänket. Jag berör även vad som under undersökningens gång uppkommit kring maktspråk, stereotyper och metaforer då det även är något Orford lägger fokus på. Jag drar alltså paralleller mellan Saids ”vi” gentemot Orfords ”hjälten” respektive Saids ”de andra” gentemot Orfords ”offren”. Förhållandevis anser jag att framställningar som främjar för även Orfords synsätt kan göra att länderna eller folkgrupperna i fråga kan få en nedvärderande framställning i jämförelse med ”vi” eller ”hjälten” i narrativet. På samma sätt som det existerar ett maktspråk mellan ”vi” och ”de andra”, existerar det mellan ”hjälten” och ”offret”.

Jag gör alltså denna liknelse för att visa på att i de framställningar där jag kunnat tolka ut Saids synsätt inom Orientalismen har jag ofta även kunnat tolka ut Orfords synsätt inom narrativteorin. Ett konkret exempel är angående omvärldens utomstående roll och ansvar. Då utomstående aktörer agerar för att avhjälpa en krisdrabbad situation i ett annat land framstår de lätt som ”hjälten” i narrativet. Landet där den krisdrabbade situationen härjar, ”de andra”, är de som behöver bli räddade och får därmed ”offerrollen”. De som framstår som ”hjälten” i narrativet är, i många av ledartiklarna, även de som har möjlighet att förhindra att liknande situationer tar plats i framtiden eller de som i många fall intervenerar i ett land. I några utdrag från undersökningen framstår inte själva interventionen som något problematiskt i det land dit interventionen syftar, enligt de intervenerande staterna. Det kan ge läsare en ”svag” bild av landet i fråga. Denna svaga stat kan på så sätt tilldelas ”offerrollen”. Även här går det att tolka ut ett maktspråk då det är de intervenerande staterna som besitter makten.

En del dolda budskap som jag funnit i några av ledartiklarna kan även tolkas som ett typ av maktspråk. Det finns möjlighet för läsaren att påverkas av narrativet på så sätt att eventuella tankar eller känslor uppstår, exempelvis känslor av överlägsenhet. Detta kan vara precis det författaren vill nå fram till med hjälp av narrativet men det kan även vara ett omedvetet val. Det gör att jag tolkar in detta maktspråk att kunna påverka sina läsare, som ett dolt budskap. Jag anser att jag fann en del dolda budskap rörande utbildning och utveckling i några av ledartiklarna. Utan att yttra sig till exempel genom att påstå att väst nödvändigtvis vet bäst,

var detta ofta känslan som förmedlades. Ur flera av utdragen fann jag framställningar av att väst faktiskt vet bäst och att vad de afrikanska länderna var i behov av var utbildning och utveckling i likhet med västvärlden.

Likväl som Orford lägger en del fokus på betydelsen av dolda metaforer lägger hon även en del fokus på betydelsen av stereotyper. Att tolka ut stereotyper från utdragen jag valde att granska var inte helt tydligt. Däremot tolkade jag i Heidi Avellans artikel från *Sydsvenskan* att hennes framställning av afrikaner som ett primitivt folk som levde som västvärlden gjorde på 1300-talet, var som en återknytning till gamla stereotyper. De stereotypiska bilder som kan finnas gentemot afrikaner var något som helt öppet beskrevs i hennes artikel. Vid jämförelser mellan hur Afrika ser ut idag och hur västvärlden såg ut då, på 1300-talet, kan ses som en framställning som ger upphov till gamla stereotyper och därmed kan påverka läsaren på så vis att man lever kvar i detta tänkesätt.

För att gå vidare till den sista författaren ska jag nu beröra de tankar som jag framfört tidigare från Escobars forskning, huruvida jag funnit det han berör under min undersökning, genom att utgå från en del aktuella begrepp. Ett aktuellt begrepp under min uppsats har varit ”tredje världen”. Ett uttryck jag hade blivit förvånad över om någon av ledarskribenterna använde. Det står alltså inte uttryckligen ”den tredje världen” i någon av ledarartiklarna. Dock anser jag att vid framställningen av Afrika som en och samma enhet ger några av ledarartiklarna upphov till ett ”tredje världen”-tänk. Att se på Afrika som en plats tillhörande den så kallade tredje världen kan få en underminerande effekt då de afrikanska länderna dras över en och samma kam. Utan att påstå att Afrika är en del av ”den tredje världen” påstår jag att man kan förmedla denna känsla vilket i sin tur kan leda till att läsare får en uppfattning om att i Afrika som helhet råder samma problematik, alltså bland annat fattigdom, okunskap och underutveckling.

Escobar tar upp moderniseringens betydelse. En slags uppmuntran till modernisering är något jag tycker framställs i vissa utdrag från några av ledarartiklarna. Att Afrika skulle vara i behov av den västerländska utbildningen och att detta skulle vara vad som krävdes för att utvecklingen i de afrikanska länderna skulle sätta fart, var inte alls ovanligt att tolka ut. Som jag tidigare nämnt tycker jag att några framställningar gett upphov till att känna en viss överlägsenhet. Exempelvis genom att framställa det som att ”väst vet bäst” och att det existerande paradigmet i västvärlden skulle vara vad resterande delar i världen behövde. Att utvecklingen borde gå i samma riktning som i västvärlden, alltså i moderniseringens riktning, var inte heller helt ovanligt att tolka ut. Jag tolkar ut eurocentriska drag i de fall där landet i fråga får framställningar som en ”svag” stat då den till exempel inte ses som kapabel till att kunna göra

någon skillnad. De som framstår som kapabla är alltså Europa och Nordamerika och det är hos dem makten och kunskapen ligger, enligt det eurocentriska synsättet.

Underminerande framställningar av Afrika kan bidra till att läsare inte känner någon möjlighet till identifiering gentemot landet eller folkgruppen i fråga. Att inte känna likhet med landet eller personen som framställs i narrativet och att känna ett slags motstånd gentemot detta land eller denna person kan bli svårt att skilja på. I några av utdragen har jag funnit framställningar som nästintill omöjliggör för läsaren att känna identifiering, exempelvis genom att beskriva afrikaner som primitiva eller apatiska. Detta ser jag som något som på lång sikt kan ge upphov till distinktion.

6.2 Det mediala narrativet

Redovisningen ovan visar på vad jag sökte respektive vad jag fann i min undersökning vid granskningen av de fyra ledarartiklarna. I denna del visar jag snarare på hur det är möjligt att faktiskt påstå att dessa resultat kan vara synonyma med problematik. Jag ska på ett tydligt vis framföra de konkreta svar jag fått på mina konkreta frågor under undersökningens gång. För att ha möjlighet att bevisa att jag fått ett visst svar på min frågeställning tar jag hjälp av tidigare forskning inom medias effekter inom etnisk stereotypi, texten skriven av Mastro som jag berörde i kapitel tre. Jag har tagit fram tre kategorier som var aktuella delar inom hennes forskning angående media-effekter: exponering, identifiering och effekt, vilka jag gått in djupare på. Jag har användning för kategorierna i denna del av uppsatsen då jag ser de som hjälpmedel för att tolka in resultaten som jag nått fram till. Genom att basera de svar jag fått på min frågeställning i Mastros tidigare forskning, genom kategorierna, anser jag det ge en mer trovärdig och rättvis bild av slutresultatet. På så sätt har jag valt att redovisa mitt slutresultat för att tydligt framföra huruvida min frågeställning har fått svar. Om svenska dagstidningar framställer Afrika på ett sätt som utifrån ett distinktionsperspektiv kan ge förödande konsekvenser, eller inte?

Framställningen av Afrika i de artiklar jag valt att undersöka är avgörande för vilka konsekvenser som kan bli följderna. Genom hur de afrikanska länderna eller människorna i länderna framställs kan ge upphov till ett visst synsätt gentemot dem från läsarens sida. Utifrån framställningar som ges kan etnisk stereotypi uppstå. I min undersökning då det berör afrikanska länder anser jag att stereotypi gentemot dessa länder eller folkgrupper kan uppstå angående afrikaner eller mörkhyade. Vad som är intressant är alltså hur det genom sådan exponering kan skapas stereotyper och även hur de kan bekräftas.

Varför jag nämnde att stereotyper gentemot människor i de afrikanska länderna både kan uppstå gentemot afrikaner men även mörkhyade är för att visa på folkets utsatthet. Jag berörde tidigare i uppsatsen ett exempel från Mastro's undersökning som handlade om ljushyade respektive mörkhyade förövare. Resultatet blev att det väcktes mer sympati hos mottagaren för offret i de fall där förövaren var mörkhyad. Jag har undersökt ledartiklar och inte brottsnyheter alltså är det inte en sådan här typ av tolkning jag gjort under min undersökning. Dock vill jag med detta påpeka att det tidigare gjorts forskning kring mörkhyades utsatthet i media vilket faktiskt kan resultera i mindre acceptans eller förståelse hos mottagaren än då det handlar om en ljushyad person. Med detta som grund vill jag argumentera för att mörkhyade, vilket är en majoritet i Afrika, kan få en framställning i media som har möjlighet att påverka läsaren på så sätt att hen exempelvis har svårt att visa acceptans eller förståelse gentemot personen som framställs.

Huruvida Afrika exponeras i de svenska dagstidningarna är dock inte det enda som kan avgöra för vilka konsekvenser som kan följa. Responsen hos läsaren kan bland annat påverkas av influenser utifrån. Det kan handla om saker som sker eller har skett i det samhälle man lever i och därav vilka erfarenheter man har. Det kan även handla om hur läsaren ser på sig själv och på andra, alltså huruvida läsaren känner identifiering gentemot länderna eller personerna som framställs. Tidigare erfarenheter och en viss syn på sig själv påverkar huruvida fördomsfullheten hos individen är. Då det är den svenske läsaren jag utgår ifrån och det är Afrika som framställs i ledartiklarna, är det lätt att känna olikheter och jag vill därmed påstå att det lätt kan ge upphov till distinktion. Då situationen i Sverige exempelvis skiljer sig avsevärt från situationen i den Centralafrikanska Republiken, som framställs flera gånger i ledartiklarna, kan det vara svårt för den svenske läsaren att känna sig identifierbar. Genom sådana olikheter vill jag påstå att nedvärderande bedömningar eller till och med ett slags motstånd har möjlighet att uppkomma. Alltså när läsaren inte överhuvudtaget känner sig identifierbar med landet eller personen som framställs i narrativet och eventuellt inte heller kan visa någon förståelse eller acceptans gentemot denne. De stora skillnaderna inte bara uppmärksammas utan vid sådana känslor av motstånd kan det också bli så att skillnaderna tar över och blir det enda väsentliga.

Afrikaner kan ses som ett relativt utsatt folk idag. Framställningar i olika sorters media kan vara för att uppmärksamma om ländernas respektive situationer eller för att skapa sympati hos mottagaren och har därmed som syfte att faktiskt främja för landet i fråga. Detta kan dock göra att mottagarens syn gentemot afrikaner minskas då de faktiskt kan ses som mindre värda än oss. Inte mindre värda på så sätt att man anser att de förtjänar att ha det så som de har det. Snarare att det är sådana känslor som kan uppstå genom de framställningar som gör att afrikaner verkar

vara ett folk som exempelvis saknar förmågan eller kapabiliteten att skapa förändring. Framställningar av den etniska gruppen i fråga, afrikanerna, kan alltså utmynna i att bli ett hot för gruppens identitet, på grund av afrikanernas utsatthet.

Responsen av en viss framställning är alltså mycket upp till läsaren, huruvida hen tar emot budskapet i artikeln. Dock lämnas även ett stort ansvar hos författaren. Massmedia har, enligt Mastro, stor makt då den har möjlighet att omforma och omdefiniera verkligheten. Jag anser därför att medvetenhet om vad som trycks i tidningar är mycket viktigt. Jag påstår inte att allt som framställs i media måste vara identifierbart och att läsaren måste kunna känna sig identifierbar. Och att det annars kommer uppstå motstånd gentemot folkgruppen eller landet i fråga. Däremot vill jag uppmärksamma vikten av framställningen i media och hur i sin tur mottagaren väljer att motta narrativet. Jag kan alltså inte genom min undersökning påstå att specifika känslor uppstår hos läsaren då det är individuellt, jag kan däremot påstå att vissa framställningar kan ge upphov till vissa tankar eller känslor då en viss bild av situationen förmedlas. Vikten av både exponeringen och identifieringen har att göra med vilka effekter som blir resultatet av det mediala narrativet.

Stereotypiska värderingar gentemot afrikaner kan vara en slags effekt som uppkommer genom framställningarna jag undersökt i ledarartiklarna. Exempelvis genom att beskriva afrikaner som ”primitiva” eller ”apatiska”. Det kan ge upphov till känslor eller tankar hos läsaren att afrikaner faktiskt är primitiva eller apatiska. Att det på något sätt blir berättigat att känna på detta vis. Det kan även vara känslor som uppkommer hos läsaren även då hen inte hade den åsikten innan framställningen i ledarartikeln. Jag har slutligen kommit fram till att effekterna av hur Afrika framställs i några av de svenska ledande dagstidningarna alltså beror på framställningen de afrikanska länderna fått i artiklarna men även huruvida läsaren mottar narrativet beroende på hur denne ser på sig själv och på sin omgivning.

7. Litteraturlista

7.1 Artiklar från svenska dagstidningar

Avellan, Heidi, 'Så mycket bättre, Afrika', *Sydsvenskan*, 2013-11-18, hämtad från:
<<http://www.sydsvenskan.se/opinion/heidi-avellan/sa-mycket-battre-afrika/>>

Lindberg, Anders, 'Vi bryr oss inte om döda i Afrika', *Aftonbladet*, 2013-12-08, hämtad från:
<<http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article17984416.ab>>

Pettersson, Bo, 'Afrikas nästa krishärd är redan här', *Dagens Industri*, 2013-11-05, hämtad från:
<<http://www.di.se/artiklar/2013/11/5/ledare-afrikas-nasta-krishard-ar-redan-har/>>

Swedin, Daniel, 'Apatin hotar demokratin', *Aftonbladet*, 2013-12-07, hämtad från:
<<http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/danielswedin/article17979010.ab>>

7.2 Böcker

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur, 3:e upplagan, Lund, 2012

Escobar, Arturo, *Encountering Development: the Making and Unmaking of the Third World*, Princeton University Press, USA, 1995

Escobar, Arturo, *Territories of Difference: place, movements, life, redes*, Duke University Press, USA, 2008

Mastro, Dana, "Effects of Racial and Ethnic Stereotyping", i Bryant, Jennings & Oliver, Mary Beth, *Media Effects: Advances in Theory and Research*, Taylor and Francis, New York, 2009

Said, W. Edward, *Orientalism*, Penguin Classics, London, 2003

7.3 Vetenskapliga artiklar

Escobar, Arturo, 2004, 'Beyond the Third World: imperial globality, global coloniality and anti-globalisation social movements', *Third World Quarterly*, Vol 25, No. 1, (207-230)

Escobar, Arturo, 1998, 'Power and Visibility: Development and the Invention and Management of the Third World', *Cultural Anthropology*, Vol 3, No. 4, (428-443)

Orford, Anne, 1999, 'Muscular Humanitarianism: Reading the Narratives of the New Interventionism', *European Journal of International Law*, Vol 10, No. 4, (679-711)